

cz. költeményét. Végül az énekkar a Szózatot énekelte.

A *szatmári* kir. kath. főgimnázium «Kazinczy» önképzőkörre márcz. 15-ének emlékére nagys. Sziber Ede tanker. főigazgató és nagy-számu közönség jelenlétében díszgyűlést tartott a következő programmal: «Hungária» énekelte a főgymn. énekkar. «Nemzeti dal» szavalta, Jászsai Jenő főgymn. 8. o. t. Petőfi hazafias költészete, felolvasta Brüder Albert 8. o. t. Zongora játék Tanódy Endre 6. o. t.-tól Már-czius 15 felolvasta Lakatos Géza 7. o. t. Élő szobor Vörösmartytól, szavalta Verebi Antal 7. o. t. Főjegyzői jelentés Hatvani Béla 8. o. t. «Föl vitézek» induló, énekelte a főgymn. énekkar.

A *trencsényi* kir. kath. főgimnázium ifjúságának az 1897-ik évi márczius hó 15-ik napján rendezett ünnepségének műsora: Himnusz, énekelte a főgimnáziumi énekkar. Megnyitó beszéd, tartotta Bangha Aurél 8. o. t., a főgimnáziumi «Gyakorló Iskola» elnöke. Nemzeti dal Petőfítől, szavalta Bienenstock Mihály 8. o. t. Néhány szó márczius 15-éről, írta Klein Samu 8. o. t. felolvasta Krehnyai Béla 8. o. t. Régi könyv, Várady Antaltól, szavalta Kubinszky Leó 8. o. t. Kurucz dalok, Káldytól, énekelte a főgimnáziumi énekkar. Petőfi forradalmi költészete, írta Bangha Aurél 8. o. t. felolvasta Tribusz Béla 8. o. t. Márczius 15., írta Klein Samu 8. o. t., szavalta Grün Pál 7. o. t. Szózat, énekelte a főgimnáziumi énekkar.

IRODALOM.

Longfellow költeményeiből. Fordította Szász Béla. Longfellow nevét az amerikai költők közül leginkább ismeri Európa. Nagyobb elbeszélő munkái közül az *Arany legenda* és *Hiancatha* magyarul is megjelentek, lyrai költeményeiből pedig évtizedek óta fordítgatnak, különféle lapokban elszórva. Szász Béla veterán költőnk, kit lapunk büszkén nevezhet kedves munkatársának, már régóta foglalkozott Longfellow verseinek áttüzetésével s most terjedelmes kötetben foglalja fordítmányait össze, megtoldva két lyrai drámával. (*Makkabeus Judás* és *Pandóra*.) E gyűteményből tisztára megismerhetjük Longfellow költői egyéniségét. A legfinomabb költő ő, ki valaha élt, kedélye nőiesen gyönyéd, perzselő szenvedélyek nem bántják. Hangja ennek megfelelően lágy mint az aeol hárfá hurja, de ép azért sokszor monoton. Költészetében tulnyomó a reflexiv elem, a természetnek egyes mozzanatait, melyek más szemében holtaknak tetszenek, az ő érző lelkét megihletik és hangulatos gondolatokat termelnek. Szép példák erre nézve *A virágok*, *Egy napsugár*, *A híd*, *A nyitott ablak*, *Az arany ha-*

tárkő című költemények. A misztikushoz föltöbb nagy a vonzódása, mi az ő puritán vallásos lényéből magyarázható meg. A hit tényleg nagy szerepet játszik Longfellow költészetében, számos költeményét hatja át az erkölcsi elvek fontosságának hangsúlyozása. *Makkabeus Judás*-ban ezen öt felvonásos lyrai drámában is ily fajta ethikai emelkedettség lengedez és kenetes szolozsma («Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles») ad alapot e kötet legszebb gyöngyének, a *Szicíliai Róbert* király című legendának. Múltán csatlakoznak ehhez *A régi óra*, *San alphon* és *A falusi korács* című magvas költemények.

Magának a fordításnak sikerét már eleve biztosította azon körülmény, hogy Szász Béla végezte, kinek gyöngéd, tiszta és minden ízében költői kedélye annyira rokon a Longfellowéval. Sohasem esik a jelenlegi, első sorban technikai kiválóságra törekvő műfordítás eredendő hibájába: hogy a gondolatot a külső alak kedvéért föl-áldozza. Viszont pongyola sem lesz soha. Nyelvében kellemesen lepik meg az olvasót néha az ódonos magyar szójárások. Szóval Szász Béla valóban művészt nyújtott s ezt a Kissfaludy társaság, e kényes igényű irodalmi fórum is elismerte azzal, hogy a kötetet kiadta.

— r. —

Szerkesztői telefon.

Rotter Rudolf. Tartsa meg magának. — **Schvarecz Izidor.** Forduljon kérdéseivel Hangos Antal kálvintéri könyvkereskedéséhez. — **Lupis Gyula.** Szerelmes versek számára lapunk hasábjai a legridegebben elzárt területet képezik. — **Lackota Máttyás.** A kiadóhivatal el fogja küldeni a hiányzó számot. — **Gayer Gy.** Gyulai Pált a főrendiház újjászervezése alkalmával, 1885-ben jegyzőjévé is választották. — **Aliquis.** Ha Jókai előre sejtí, hogy regénye önt versírásra serkenti, talán sohasem írja meg «Varchonitáit». — **Várkonyi Rezső.** Lelkesülésének örvendünk, de ilyen közvetítésekre elvből nem vállalkozhatunk. — **K. H. Székesfehérvár.** Az esetet könnyű szerrel megmagyarázhatja magának. Fordításra egyáltalán nem volt pályadíj kitűzve s így dolgozata nem is szerepelhet pályamunka gyanánt. Mivel esetleg bevált, hoztuk. — **Róth Ottó.** Tudósítást mindig küldhet. Csak annyit kell megfajtenni, a mennyit tud. — **Falvy József.** Szerkesztői üzeneteinknek igazi «tengeri kigyó»-jává lett már e kijelentés, melyet most — Isten tudja hányszor, — ismételünk: Szerelmes verseket nem közlünk. — **Konecsny Béla.** Pályamunkát már nem fogadunk el. — **N. B. Semmitmondó dolog.** Tessék jobban megválasztani a fordítandókat. — **Kocsis József.** Legyen csak nyugodt, dolga rendben van. Buzgóságaért fogadjunk elismerésünket. — **«Leuconoehez.»** Egyike Horatius azon dalainak, melyeket jó és rossz fordítók agyon nyúnek. Ön nem tartozik az első osztályhoz: legyen ennyi elég.

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26803. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNEL
főgymnasiai tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körút 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Tanulmány-utak.

Kisütött a tavaszi napsugár és vele — megkezdődnek az ifjusági tanulmány-utak. Mult hó 23-án keltek a nagyváradi diákok útra, messze keletre, a napokban indulnak a székesfehérváriak Olaszországba és nemsokára a budapesti gimnazisták mennek az Alduna tájára.

«Tanulmány-út!» Ki ismerte e fogalmat még nem is oly nagyon régen ezelőtt? A századelő diákjai még nem voltak ily boldog helyzetben. A közlekedés czammogó ólomlábai és a viszonyok sajátos gátjai szárnyát szegték akkoriban az utazhatnékságnak. — Az ország-nak két, egymástól messzeeső vidéke külföld számba ment. Az apák végrendeletet csináltak, ha a harmadik vármegyébe kényszerítette őket valamely mulaszthatatlan ügy és szinte olyféle rezignációval pakkolták föl tanulás végett idegenbe menő fiaikat a postakocsinak nevezett Noé-bárákájára, hogy ebben az életben aligha látják egymást. A «világlátás» egyik kedvelt módja volt, hogy a diákokat «cserébe» adták: az alföldi gyerek ment Kassára, Lőcsére vagy Pozsonyba német szót tanulni, a sváb gyermek pedig az ő helyét foglalta el valamely tőzs-gyökeres magyar városban. Nagy időbe telt, míg a külföldi egyetemeken tanuló magyar ifjak hazaszakadtak abba a pátriába, melyen kívül «non est vita».

És a mai diákok? Őket egy szép este beszállásolják a kényelmes vasúti kupéba s másnap reggelre már idegen országban virradnak föl. Oh, gőz és villamosság és a közlekedésnek hihetetlenül alkalmas meg öleső eszközei! Ezért is kivált az utolsó időkben szerföltött módiba jöttek a «tanulmány-utak». Tanul-

nárok vezetése alatt a tanulóifjak és velük tehetős uri társaságok útra kelnek, hogy lássanak, tapasztaljanak.

Sokan vannak, kik elvből ellenségei az ilyen utazásoknak. Teljességgel értelmetlennek tartják mindahányan és az tartják, hogy a tanuló ifjuságnak nem annyira használnak, mint ártnak, a mennyiben az oly rövid idő alatt szerzett benyomások gyorsan elmosódnak és csak az ismeretek felületességét eredményezik. — Pedig kézenforgó, hogy az ilyen vélekedés alaptalan. Az ifjusági tanulmány-utak jelentősége rendkívül nagy és a nevelés mai iránya mellett hatalmas elterjedést és jövőt lehet nekik jósolni. A jelenkor fölvilágosult jelleme tökéletesen kiüzi a tulságos abstrakciót a tanításból és ismeretszerzésből. *Szemléltetés* és iehetőleg közvetlen *tapasztalás* a jelszó. Lehetetlen, hogy magva legyen az olyan tudásnak, melynek csupán hallomás és pusztán betű utján való közvetítés az alapja. Bizonyos mértékű realizmus és legfőképen gyakorlatiasság nélkül az eszméi tudás oly alkotmány, mely egy kis megbolygatás után töstül összeomlik.

Ez okból küldik a szakembereket tanulmányozás végett oly földekre, hol szakjuknak minden csinját-binját és az egésznek tökéletességét észlelhetik. A jogász Oxfordot, a technikus Zürichet, a nyelvész Bécest vagy Berlint, a festő Münchent vagy Rómát, a kereskedő Hamburgot vagy Triesztet keresi föl. A magyar közoktatásügyi miniszterium évente nagyobb szabásu tanulmány-utakat szervez a tanárok számára, hogy szakjukban és a tudományokban mentül jobban kiképezzék magukat.

Ily elveken és alapokon nyer jogosultságot

— Fialat testvérem bizonynyal igazat beszél és én örvendek, hogy itt találtam. Azt hiszem, örömet eljő velem törzsem fejeihez, hogy elmondja nekik, mi vezette őt a kiowák vadászterületeire.

Cayugas lassan emelte föl jobbát, hogy szavainak nyomateköt kölcsönözzön. «Főnöke a kiowáknak — mondá komolyan — a te néped és az enyém békében állanak s nem lesz jó, ha a vörösbőrűek kiássák egymás ellen a csatabaltát. Fekete Felhő, a cheyennek nagy főnöke, megparancsolta nekem és minden harczosának, hogy barátságosan bánjunk a kiowával, találjuk bár őt a Verdigris vagy Arkansas innenső vagy tulsó partján. Nem kaptál te hasonló parancsot néped fejeitől?»

— Ugy van, felelt ez oly mosolylyal, mely bármely diplomatának becsületére vált volna és épen ezért kérjük a cheyenneket, kövessenek bennünket népünk táborába, hogy vendégekkül fogadhassuk őket.

— Az én utam délre visz, kiowa, hol a cheyennek vadászai várnak rám.

— A fiatal főnök rosszul teszi, ha vonakodik engem követni, viszonzá a másik, most már fenyegetőleg; harczosaim türelmetlenek lesznek és erőszakkal viszik el a cheyenneket.

A hét kiowa egy karéjba volt felállítva, melynek középpontját a három cheyenn képezte. Nyilvánvaló, hogy ha összecsapásra kerül a dolog, mindenünnen megtámadva elpusztulnak, vagy ha megszaladnak a karéj két végére tolt lovas mihamar beéri őket.

— Gondolja meg a kiowák főnöke, csengett viszont Cayugas mély hangja, hogy mit tesz és ereszsze a cheyenneket békén újtokra. Ha itt vér omlik, úgy vértől fog pirosítani az egész rétség.

Puck, ki éles szemmel és hidegvérrel kíséerte az eseményeket, odasúgott Pálnak: «Tüstént harczra kerül a dolog. Én a két szélsőt veszem célba, te a harmadikat».

— Jó, felelt Pál halkán, az izgatottságtól reszketve.

Cayugas, bármily mereven ült is paripáján, a kiowák legcsekélyebb mozdulatát sem tévesztette szem elől. Oldalánál álló harczosainak meghagyta, hogy mihelyt a kiowák megsarkantyúzzák lovaikat, váltove törjék át sorukat.

A kiowa főnök elérkezettnek vélte az időpontot, hogy az alkudozásoknak tettel szakítsa végét. Nyers hangon rivallt oda:

— Velünk jönnek-e a cheyennek, avagy csak skalpjait vigyem a kiowák wigwamjaiba?

— Jer hát értük! kiáltá Cayugas a megvétel kifejezésével és fölemelte lándzsáját.

Szilaj ordítás zajgott a kiowák sorából és nekiszegzett lándzsával rohogott előre a hét harczos. Cayugas viszont rágyújtott népe csatakiáltására, sarkantyuját lova vékonyába vágta és harczosaival lándzsaszegezve szemberontott ellenségeire.

Ezek erre szemmel látnatlag nem voltak elkészülve; alighanem azt várták, hogy a cheyennek futásnak erednek, most pedig kiviláglott, hogy át fogják törni ellenfeleik lándzsát, bármily ügyesek voltak is a kiowák vitézek.

De mielőtt még összecsaptak volna, két tűzsúgár villant elő a fűből, nyomában durrant a puska és a jobb szárnyon vágató két kiowa lefordult lováról.

Halálos rémülettel hőköltek vissza a meglepett támadók. Most ujjal puska lövés zúgott föl, Palé volt az és a harmadik kiowa lova mellben találva ágoskodott föl s roskadt össze maga alá temetve lovasa lábait, ki nem birt elég gyorsan kiugrani a nyeregből.

Pál izgatottságában csak a mént találta, noha gazdájára czélezott.

Ugyanabban a pillanatban, mikor az ifju puskája elsült, Cayugas lándzsája a kiowa főnöknek, ki a váratlan tüzeléstől elkábítva egy percze szem elől tévesztette ellenfelét, mellébe furódott és kiröpítette a nyeregből.

Mikor a többi három kiowa látta, mint esnek el társaik egy láthatatlan ellenírtó tüzetől, elhülve fordították meg paripáikat és vad vágatással menekültek, nyomukban a cheyennek.

— Oldozd föl a lovakat! kiáltotta oda Puck Pál barátjának, mialatt maga szorgos sietséggel töltötte meg puskáját.

Az ifju lebontotta a lassokat a lovak lábairól, Puckal egyetemben nyeregbe szökött és a többiek után száguldottak. A menekülő kiowáknak kitünő paripáik voltak és örületes iramra sarkalták azokat. De nyomukban rohogott Cayugas, kezében döfésre készen a főnök vértől csepegő lándzsa. Két harczosa messze elmaradt tőle, mert lovaik nem győzték a futást. Puck ellenben összes erejét megfeszítve markában a lassot esővélva fölülmulthatatlan lovagló művészetét a maga teljességében ragyogtatta, melyhez nagyban hozzájárult ménjének ritka gyorsasága és ereje. Csak úgy röpültek át a rétségen, mintha ló és lovas egy lényre forrottak volna.

(Folytatása következik.)

Balassi és Petőfi.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

A magyar ember mindenkor, mindkettőjüket a megtestesült hazafi példájának veheté. De térjünk az emberről a költőre.

Balassi és Petőfi mint költő, majdnem teljesen egyeztethetők.

Mindkettő költő — költő a szó legszorosabb értelmében. Költeményeik valamennyien, tényleges hatásoknak szüleményei.

Sohasem irnak haszonért vagy dicsőségért. Balassiról tudjuk, hogy gazdag főurnak volt gyermeke, kinek költeményeit már az akkori kor minden felszeg véleménye mellett is annyira szerették, hogy több kiadást értek.

Petőfi legszebb költeményei közül valók azok, melyeket abban az időben írt, mielőtt a szegénység kényszerítette tehetségének értékesítésére. És vajon nem valódi, tiszta lelkihatások alatt írja csikorgó hidegben, (katonaszkodásának idejében) dermedt kezekkel, őrházikójának falaira verseit? Gondolt-e ő akkor haszonra, hírnévre, dicsőségre?

A nagy költő ezime mellett megilleti mindkettőt az igaz magyaros költő czime is. Bizonyítja ezt nyelvezetük igaz magyarsága mellett azon körülmény, hogy bár sok idegen költőt, klasszikust tanulmányoznak, soha sem lettek ezeknek utánozóivá; viszont pedig épen ez a körülmény, hogy ezek tanulmányozása mellett sem vesztik el eredetiségüket, enged következtetni azon erős magyarságukra, mely a szolgálai utánzástól megóvjá őket.

A költői egyéniség megegyező voltának kell, hogy a költészeti hasonlósága legyen következménye.

Költészeti megegyező fővonásának tekinthetjük azt, hogy mindkettő a nép hangján szólal meg. Ők nem egyes nagyoknak énekelnek, mesterkelt, idegenszerű nyelven, ők a nép költői. Ott a nagyok elismerése lett volna jutalmuk, itt egy nemzet szeretete vonta köréjük elmoshatatlan nimbusát.

Néhány műfaj kivételével költészeti önkényt két nagy csoportba oszlik, melyek között nagy a hasonlóság. E két csoport: a hazafias és szerelmi költemények csoportja.

Mindkettőnél a hazafias tendenciájú költemények teszik az uralkodó részt, költészeti harmóniának alaphangját.

Egész lényük, az ember, költő, ihlettség és tehetség, vallásosság és idegen költőkből merített tudomány, mind költeményeik e csoportjában tömörlik egy egészszé, mely nemcsak hatalmas, hanem eredetivé is teszik őket.

Jellemző mindkettőnél költeményeik ezen részére, hogy nem mindegyik foglalkozik tisztán a hazával, hanem van sok, és ép ezek a leg-hatalmasabbak, legszebbek, a melyekben látjuk, hogy a költő, más gondolat kifejezésére vett tollat kezébe s a haza szeretetének szent érzelme, tudtán, vagy önkakarátán kívül került bele, azaz, hogy költői ihlettségük és a hazaszeretet elválaszthatatlanul össze vannak növe.

Igy Balassinál az istenes énekek. Kül-szinre nézve ezek képezik Balassi költeményeinek legnagyobb részét, bővebben foglalkozva velük azonban ki fog tűnni, hogy a költő a vallásosságot mint az akkori kor irányadó eszméjét, mely benne is, mint a kor gyermekében megvan, alapul veszi és ezen szent alapra emeli érzelmeinek legszentebbikét, a hazaszeretetet. S ha ez tudtán kívül történik, oka ennek a már fentebb említett kor bélyege: a vallásosság.

Megvan ez Petőfinél is. Egy nagy szava, kifejezője érzelmeinek, ez a: szabadság. Sok oly költeményét fogjuk találni, melynek kezdete tréfás, enyelgő, mint pl. Arany Jánoshoz írt levele, melynek enyelgő, vig kezdete után, aligha várna pathetikus véget a laikus olvasó. A szerény enyelgő kezdetet az ember írja, az irás menetében az emberből költő lesz s mire végére ér, képzeletétől elragadott pegazusa már a fellegek közt jár és költői ihlettségének tetőpontját éri el, midőn ajka, szive legszentebb szavát, érzelmet kiáltja hangosan: szabadság.

Szerelmi költeményeik magukba foglalják szerelmüknek örömét, bánatát. E tekintetben is sok hasonlóságot találunk a két költő között. Meg tudják tartani féktelen szenvedélyességük mellett, az arany középutat. Szerelmesüket nem mesterkelt, cziczomázott szójátekkel igyeksenek meggyőzni, hanem szívük őszinte meleg, de egyszerű hangjával.

Egyezőnek mondhatjuk továbbá költészeti e fajára nézve, hogy nem egy nőhöz intézik verseiket. Ezen költeményeik is két nagy csoportra oszthatók.

Az egyik csoportot nem is kell szigoruan igaz szerelmük szószólójául vennünk, hanem csak olyan emléklapra írt versecskéknak, melyekkel egy-egy tetszésüket megnyert leánykának akarnak kedveskedni, mintegy kiegészítésül az udvarlásnak.

A második csoport mély, igaz szerelmük tanúsága. Lelkük legbájosabb virágait szedik

csokorba s nyújtják szerelmesüknek. Enyelgő, vig és bús dalok váltakoznak s ha szívük érzelme mély — szellemtől csak úgy sziporkázanak. Majd ismét méla hangulat fogja el mindkettőjüket, boldogsággal vegyes fájdalom zeng dalokat, melyeknek minden hangja heves, epedő szerelemnek fényes tanújele.

Megegyezik a két nagy költő idegen munkák sikeres fordításában is.

Hasonlók ők végre életük nagy alkotásaiban is. Balassi az első hazai lyrikus. Korának jellemző vonása a vallásosság, mely a haladó kor útjának majd egész szélességét igyekszik elfoglalni, nem tűr meg maga mellett — az akkori kor nézete szerint — vele homlokegyenest ellenkező dolgot.

Visszaesést, bünt lát a szerelmi költészetben s minden erejével igyekszik a «virágénekeknek fejlődését még bimbójában eltiporni.» Balassi saját testével védelmezi meg a virágot, melyet ültetett és győzelmesen védi meg. De nemcsak a biztos enyészet karmai közül ragadta ki, hanem erős, az idők viharával dacolni tudó fácskává növeszti buzgósa s fáradhatatlan lelkének költői ihlete. S e fácska felnövekedett, gyümölcsöket termett, habár az idők egyenlőtlen váltakozása miatt nem is mindig szépeket, hanem gyarapodik, növekszik mindamellelt tovább úgy, hogy Petőfi korában már jól megtermett fa lett belőle.

És nem azonos Petőfi munkája, midőn

lángelméjével a fácskából hatalmas törzset nevel? Amaz a magból fácskát, ez a fácskából hatalmas törzset támaszt! melynek dicsteljes árnyékában és az egyenlően szeretett anyaföld ölében nyugszik az első s emez utolsó nagy lyrikusunk.

Midőn munkámnak befejezéséhez érek, szükségesnek tartom visszatekinteni a két nagy költő párhuzamára.

Leghasonlóbb vonás, mely életükön és költészetükön egyaránt mutatkozik, a hazafiúság és magyarság. Ez, egyesülve a szerelemmel, ama kiapadhatatlan forrás, melyből fájdalom életükön át merítik költészetüket, mely nekik legkiválóbb lyrikusaink között szerzett helyet.

A körülmények teszik őket egyenlő költökké és emberekké. Költészetük középpontja mindig saját én-jük, hangjuk a nép hangja, szívük az igaz magyar ember szive, annak heves tüzével s tréfás, kedves könnyelműségével. Nagy alkotásaik egyenlőek. Petőfi magasztosan folytatta, azt, mit Balassi dicsően kezdett.

S ha a két költő párhuzamban haladó sorát áttekintettük és megértettük, — legyünk egyenlők azon kegyeletben és méltatásban is, melylyel nekik, mint nagy költőknek és igaz hazafiaknak áldozni tartozunk.

Kutassy Ágost.

(Vége.)

Voltam én gyermek?

Voltam én gyermek?	Örözt-e gonddal	Ölelt szivére
Nem is tudom,	Egy jó anya?	Szerelmesen?
Avagy ha voltam:	Hangzott fölöttem	Sorsom fölött sirt
Rég . . . rég nagyon!	Bölcsődala?	Keservesen?

Jövöm ha látta	S ha már itt hagyta	Repüljön hozzám	Ne féljen, szavára
Fénylő szeme,	Árva fiát,	Az égen át,	Megnyílik az,
Mért nem vitt magával	Mért nem deríti	Zörgesse meg sötét	Bárhogy is zúg a szél,
Sirjába le?	Bús homlokát?	Kis ablakát.	Bárhogy havaz.

Gyógyítsa nyugtalan	Tépje ki lelkéből	Maradjon édes,
Fájó szívét,	Zord álmait,	Ne mostoha,
Csokolja megtörött	Tanítsa repülni	S ne hagyja őt el
Könyes szemét.	Tört szárnyait.	Soha, soha!

Somló Sándor.

Az utolsó lovag.

Jövel, emlékezésnek rózsaszín fátyla, borítsd le előttem napjainknak prózai visszasságait, hadd szálljak a fantázia szárnyain egy boldogabb multba, mikor a kor szelleme még nem törülte le a dolgokról a költészet zománczát. Mint egy megelevenedett hősköltemény emelkedik ki az idők ködéből a *lovagság* szép intézménye; az utókor fiának oly jól esik szemlélni naiv fenségét. Oh bűbajos középkori századok, melyek keretében oly elsőrendű szerepet visznek a lovagok! Ott száguldoznak ezek a délceleg alakok úton-útfélen, hol személyes kiválóságot, rettenthetetlen bátorságot lehet villogtatni; hol hirnév, szép dicsőség a pályabér; hol ellenséget lehet megtiporni hitet védelmezni, árvákat, özvegyeket az elnyomóval szemben jogaikba iktatni. Ott forgolódnak a legkülönbözőbb helyeken: most levante-próbáló vitézi tornákon; most hadrontó, igazándi harcban; majd sűrű vadon mélyén, kalandos vállalatba bonyolódva; majd holdvilágos éjjel, az imádott lény ablaka alatt, lágy szerenádot zengve.

Hosszu századokon keresztül állanak a lovagok a nemzetek élén; meg nem riadó bátorságuk, testi edzettségük, fondorságot nem ismerő egyenességük, galáns elméjük vezérlő szerepet biztosít nekik a hadban és társadalomban. Nevüket fényes harci tetteikkel beírják a világtörténelembe. Néhány vakmerő lovag csaták sorsát képes eldönteni, azon időkben, mikor a személyes erő dominálja a harcokat, az ő ellenségbontó rohamaik, vezér-ölő páros viadalaik vívják ki a győzelmet.

De hajh, semminek sincs örök élete a földön! Könyörtelen pontossággal zúdul rá a reakció az eladdig fönnen, virágzó, tiszteletben tartott eszmékre. Az örök törvény nyomása alatt le kell hanyatlania a lovagság intézményének is. Mi volt siralmas bukására a közvetlen ok? Wágner Rikárd hatalmas zenetriológiában adja elő a *germán istenek* gyászos végét, melyhez a kules a Nibelungok, végzetes gyűrűje.

Ha a «*Lovagság alkonyá*»-t, e szintén nagy tragédiát, akarom érzékeltetni, nem egy tündöklő klenodiumot helyezek a háttérbe, hanem egy igénytelenül szürke khlémiai vegyületet, melynek alkatrészei buta véletlenségből kerültek össze egy német barát laboratóriumában. Igen, a *puskapor* döntötte meg ezt a fényes, életerős intézményt, a puska, mely szárazra bocsát egy apró golyóbist és ez a golyóbis örökre leszámol a délceleg hőssel, kitől valaha

egész serégek remegtek! Igen, eljött a puska-por, megszüntette évezredek szabályát, hogy személyes erő és vitézség dönti el a népek fegyveres pöreit; magát iktatta helyébe és megsemmisítette a lovagi intézményt.

Az «Istenek alkonya» fölött megrázó gyász-hymnuszt zengenek; a lovagságnak sirja fölött egy halhatatlan persiflage, Cervantes *Don Quijote*-ja és a nevetség a halotti dana!

A középkor vége felé, azon ellenmondásokkal teli korszakban, midőn a haldokló tündérvilággal szemben már kezdi izmos szárnyait bontogatni az új aera, született 1476-ban az *utolsó lovag*, Bayard. Az ő személyében testesült meg a középkori rettenthetetlen és nemes vitézek ideálja, hogy azután elhunytával megsemmisüljön ezen eszményi kép.

A későbbi nagy férfiú halvány körvonalai mutatkoznak már a gyermekben. Így volt ez Bayard-nál. Még alig tudott jární és máris tapsolt kacsóival, ha fegyvereket látott. Legjobban szeretett a fegyverteremben, az ösök képei, a sok kemény tusát látott hadi szerszámok közt időzni. A fegyverforgatást már zsenge korában kezdte gyakorolni s így nem lehet azon csodálkozni, hogy tizenkétéves korában megmérkőzött bármily felnőtt emberrel. Ekkor, nagy szerencsétlenség érte. Szüleit egymásután tették a sirba. Az árvát nagybátyja, a grenoble-i püspök vette gyámsága alá, ki szelidebb, vallásos érzelmeket csöpögtetett a kissé szilaj gyermek szívébe. Ily körülmények közt kezdte jární a lovagság iskoláját. Elete 15-ik évében a savoyai herczeg udvarába lépett, itt művelte ki magát és vált nagy reménységekre jogosító vitézcsemetévé.

Élt ezen időben az ellenséges burgundi herczeg udvarában egy híres, neves lovag, névszerint Claude Vandray, ki Franciaország legvitézebb emberének volt elismervé. Vandray egyre-másra párbajra hívogatta ki a savoyai lovagokat és valamennyin diadalt ült. Végre Bayardra került a sor, ki, általános csudálatra, elejtette a dölyfös chevaliert. Egész ország az ifjú hős nevével telt be és hire ettől fogva megállapítottnak tekinthető. Bayard nem is hagyta cserben a személyéhez fűzött várakozást: belépett a hadseregbe és követte VII. Károlyt Olaszországba. Csodaszzerű vitézséggel küzdött a rettenetes fuoronovoi csatában, hol a diadal a francziáké lett. Maga a király üttötte őt a csatatéren a haza lovagjává.

E korban Italiában volt az európai politika súlypontja. A nagyhatalmak vágyva-vágytak e

— A főrenzi kiállításból. —
DILL.

ROSSZ ÚT.
— A főrenzi kiállításból. —

gyönyörű országra, mely teljesen elszakadt a német császárságtól. VII. Károly uralma czéljával tüzte ki Itáliának Franciaország számára való megszerzését és e czélt hagyomány gyanánt hagyta utódaira. Évtizedeken át harczoltak a francziák Olaszországért és e harczban kimagaslik Bayard egyénisége. Vezérszeretettel játszik mindjárt XII. Lajos első hadjáratában, 1499-ben Milano-ig veri az ellenséges vezért, Bajazzo di Binascot, itt azonban fogásba került. Sforza Lajos a 23 éves fiatal hőnek nagylelkűen visszaadta szabadságát.

Milano és vele egész Lombardia a francziák hatalmába került, most következett Nápoly, melyre a spanyolok is hatalmasan fentek fogukat. Az agyarkodást kemény harcz váltotta föl és ennek első szakában Bayard megverte Alonzo de Sotomayo spanyol hadvezért, kit később Andria városka közelében párharczban ölt meg. Később azonban a szerencse tökéletesen elfordult a francziáktól, Gonzalvo, a ravasz spanyol vezér hova-tovább kiszorította őket Apuliából.

A döntő csapást 1503 április 21-én adta meg nekik, mikor Cerignola mellett tönkreverte a Louis D'Armagnac alatt álló francia hadat Bayard vitézsége csodákat művelt: a Garigliano hidját kétszáz ellenséges lovas ellen maga védelmezte s második Horatius Cocles módjára csak akkor tért vissza, midőn látta, hogy minden veszve van.

1507-ben Genua ostrománál találkozunk vele, mely város elpártolt a francziáktól és független államnak nyilatkozta magát. Majd Pádua és Pisa előtt küzd; 1512-ben pedig Brescia ostromát vezette.

Brescia elkeseredetten védelmezte magát. Végre a francziák erőt vettek az ellenállókon és berohantak a réteken, legelőül Bayard lovag, ki azonban hirtelen súlyos sebet kap. Katonái hordó-ágyra helyezik, leteszik a város közepén és dólni, fosztogatni kezdenek. Egyszerre egy özvegyasszony rohan két gyönyörű leányával elébe s térdre borulva rimánkodik a sebesült hősnek, mentse meg őket és vagyonukat a nekivadult harcosoktól. Bayard nyomban teljesíti a kérelmet és az özvegy házába szállásolja el magát hol azután gyöngéd női kezektől ápolva, csakhamar föllábad. Mikor bucsuzásra kerül a sor, az urnő egy ládika aranyat ajánl föl a nemes lovagnak, mint ki megmentette jóllétüket és becsületüket. Bayard színel fogadja az ajándékot, de midőn a két bájos leánytól bucsuzkodott, azoknak adta az egészet mint jegyajándékot.

E kis epizód megható világot vet Bayard

lovag jellemére. Nem volt ő marczona hadi, mint annyi más az ő helyében; gyöngéd, érző szívű ember volt, ki számtalanszor kimutatta nagylelkű jóságát. Mindenképen megérdemelte azon szép jelzöt melylyel földiszították: „*a félelem és gáncs nélküli lovag*“ (le chevalir sans peur et reproche). A lovagok mintaképének, valóságos második Rolandnak tekintették és ő tudatában is volt hivatottsága fontosságának és fájlalta a kornak ama jelenségeit, melyek mind élénkebben kezdték jelezni a lovagi intézmény hanyatlását. Hevesen kikelt az új hadrendszer ama tétele ellen, hogy a lovagokat paripáikról leszállítsák, de kiváltképen gyűlölte a puskaport, melynek romboló szerepét nagyon jól átlátta. Kegyelmes volt a foglyok irányában, de azokat, kiket puskával kezükben fogtak el, irgalmatlanul kivégeztette. Mily tragikum, hogy az ő fényes pályájának is egy puskagolyó vett véget.

1515-ben elhunyt XII. Lajos és I. Ferencz, a talpig lovag király következett utána, ki politikájának középpontjává szintén Itáliát teszi. Mily bonyodalmakat vont maga után állhatatossága, az a történelemből ismeretes. Mindjárt uralkodása elején az angolok VIII. Henrik alatt beütöttek Franciaországba és ellenségeiket Teronane mellett meggyőzték. Bayard e napon a készségbeesés dühével viaskodott, egy keskeny hidon 15 lovas támadását tartotta fenn s midőn mindenfelől bekerítették, akkor elfogott és lefegyverzett egy angol katonát s ennek adta meg magát. A meghatolt angol király visszaadta a lovag szabadságát.

Ferencz király csakhamar megkezdte hadait Itália ellen. 1515-ben Hannibal nyomdokain átkelt az Alpeseken s egy szeptemberi napon *Mariignano* mellett megütöközött a svájcezzel. Három napig dúlt a csata, melyet az egykoru történetírók «az óriások harczá»-nak neveznek. E csata rontotta le a győzhetetlennek hitt svájci katonák nimbusát s ebben oroszlátrésze volt Bayardnak, ki embert felülmuló vitézséget fejtett ki. A fiatal Ferencz oly megtiszteltetésben részesítette a lovagot, mely kevés embert ért fejedelmétől: Bayardtól üttette magát lovaggá a tízezer helvét holttestétől borított csatamezőn. Határtalan volt e fölött a derék chevalier öröme. A kardot tartván kezében mely a király vállait érte, így kiáltott föl:

— Oh kedves szabályam, mily szerencse jutott neked, hogy a legerényesebb fejedelmet üthetted lovaggá! Elteszlek emlékül s ezentul csak akkor vonlak ki hüvelyedből, ha pogány török, szaraczen ellen kell menni: hadd fessen téged azoknak vére!

De bezzeg, a viszonyok alakulása úgy hozta magával, hogy keresztények és nem pogányok ellen kellett forgatnia hősi kardját. Kitért a hosszantartó élet-halálharcz I. Ferencz és V. Károly császár között. Bayard lovag 1523-ban a Bonnivet tengernagy vezérlete alatt álló sereggel Itáliába ment. A francziák helyzete ez időtájt kétségbeejtő volt. A híres Bourbon Károly connétable hűtlenül átpártolt a császárhoz és most túlnyomó erővel állt Bonnivet-vel szemben, kinek hadát éhség és epe-irigy emészette.

Folyton csatározva, élükön Bayarddal vonultak vissza a francziák, sarkukban Bourbon Károly. Így érkeztek a Sesia folyócskáig. A sereg átvonulóban volt a hidon, midőn az ellenség egy golyója halálosan találta Bayardot. A hős érezte, hogy közeledik a vég. Ugy tett, mint nagy előde, a lovagok eszményképe, *Roland*. Egy fa tövé alá helyezte magát, szembe

fordulva az ellenséggel: «Sohse fordítottam hátat neki, utolsó órámban se tegyem ezt». Azután áhitatosan imádkozott a halófélben levő, körötte hű társai sirdogáltak és az ellenséges katonák is elérékenyülve nézték a jelenetet, ott állott sajnálkozva Bourbon Károly is. — Ne engem sirasson ön — kiáltá végső erőfeszítéssel Bayard — hanem önönmagát, ki esküje, királya és hazája ellen fogott fegyvert! . . . A csudák kora lejárt már ekkor, de nekünk oly jól esik elképzelnünk, hogy a «félelem és gáncsnélküli», az *utolsó lovag*, Bayard úgy hunyt el, mint Roland; a hogy a naiv eposz zengi:

És kardjára dölve, úgy várta halálát,
Összefogott kézzel. És eképp találák,
Kiket Isten küldte, a Cherubim-angyal,
A vésről nevezett Szent-Mihály angyallal.
Velök jött Gábor is — s a hogy ott meglelték,
A paradicsomba vivék a hős lelkét.

Merlin.

Nagykőrösi királyjárók.

A „Tanulók Lapja“ számára írta: dr. Sölymosy Sándor.

(13)

Különös hely az ilyen pusztai karám, vagy a mint máshol nevezni szokták: cserény! Ez a gulya nyári lakása. Itt tanyáznak a hatalmas szarvas állatok az év kilencz hónapjában, az Isten szabad ege alatt. Őzöik, a vasizmu, hatalmas gulyások állítják fel a karámot; nem is annyira a maguk számára, mert tőlök szakadhat a záporosó, tombolhat a szélvihar, vagy pörkölhethet a rekkenő nyárközépi verőfény, semmi az nekik, tetőt sem keresnek a maguk oltalmára. Minek is, mikor ott a bunda, meg a szür, megvéd az jobban, mint az olyas nádkévekből össze eszkábált cserény; a mi meg a takaró alól kilóg: láb, fej, mi egyéb, annak nem árt a jégeső sem, meg van az edzve, mint az aczél a kohóban. Hát nem emberi menedék a cserény, inkább az elemőzsia biztos eltartó helye, amolyan éléskamra, a melyben középütt hely marad a szabad tüznek, — ezt is csak akkor használják, ha kívül vihar jár s a szabadban nem lehet tüzet éleszteni, — azonkívül még oldalt egy sarokban ágyának csúfolt, valamelyes heverőhely, ha hideg lenné valamelyik bojtárt, vagy az öreg gulyás számadó megrokkant dereka unná meg a göröngyös, nyílt anyaföldet.

Áll pedig a cserény egy egyszerű nádviskóból, melyet kukoriczaszárral, nádkévekkel, száraz sövénynyel még egyszer körülkeritenek,

előtte pedig hatalmas, beásott, ágas szálfá nyulik a magasba; ennek csonka ágaira rakják az állatbőröket s ezen mászik fel a bojtár, ha messze jár a gulya, utána nézni, nincsen-e baj, nem jár-e futó betyár vagy pusztai pandur a vidéken, a mi mindkettő egyaránt nem-szeretem vendég a cserények lakói szemében.

Télen olyan helyeken, a hol nem esik messze a város, például Kecskemét hátárában, behajtják a lábos jószágot fedél alá s ilyenkor elhagyott, árva, kipusztult hely a cserény.

Csak olyan szerencsétlen útas örül a látásának, mint a mi három kalandos gyerekünk, a kiknek e hiján szabad ég alatt kellene a teli zimankóban meghálni. Ezeknek nagy áldás a cserény. — Meg is rohanták olyan tüzzel, mintha várat ostromolnának.

Első volt Laczi, a ki az ágas pózna mellett a szélső sövény betett ajtaján keresztül mászott, utána Hanzit segítette körösztil a hátul maradt Miska. A kis gyerekek szörnyű buzgalomban szépen át is hömpölyöldött a kerítésen, szerencsére puha hóra esett, hanem az orrát azért dörzsölgette egy darabig, ez a testrésze érvén legelőszőr földet az átrepülés alkalmával.

Laczi gyanutlanul lépkedett a nádviskó felé s annak szalmakötésű kéveajtáját próbálgatta kinyitni. De vissza is hőkölt nyomban.

Belülről ungorkodó fuhkólást hallott, mint mikor a ragadozó vadat meglepik a leshelyen, **Mi lehet ott, Uristen!**

A mint ismét közelebb léptek, sziszegő, fuvó köpködés hangja csapott ki hozzájuk, utána rekedt, dühös nyivácsolás.

A szállót, úgy tetszik, már más vendég foglalta el, a ki a zavartatásnak láthatólag nem igen örült.

De micsoda vad az?

A rémült gyerekek találgatni kezdték. Hanzi szerint okvetlen a hétéfű sárkány tanyázik bent, a ki mindjárt tüzet is fog okádni, ha hamarosan el nem mennek a közeleből. Laczi réti farkasnak gondolta, Miska borzot sejtett, de aztán eszébe jutott, hogy a pusztákon borz nem tartózkodik.

Töprengésüket hangos nyávogás szakasztotta meg.

— Ohó, hisz ez macska!

Nosza, nekiálltak a bekötött ajtó kiemelésének. Belül a háziur fujt, siránkozott, köpködött a merényletre. Mit törődnek vele, majd kiugratják mindjárt. A mint egy kis rést lát, ész nélkül fog a czicza onnan kiugrani.

A rés csakhamar megvolt, az ajtót kifeszgették, a czicza azonban semmiképp sem akart meleg fekvő helyéből kimozdítani. A betekintő Laczi a sötétben kerekre nyílt, villogó szempárt látott a sarokból magára meredni. Szemesillaga vadul forgott, hosszas fekete metszése majd tárgult, majd vonallá szürkült, végre vad, szilaj morgással huzódott még hátrább.

Hivogatták szépen, barátságosan:

— Czicz, czicz, gyere ki, kis cziczánk!

Az meg odabent úgy tett, mintha nem értene. A morgása is egyre mélyebb vastagabb lett.

— Nagy kandur lehet, mondta Laczi, de azért csak nem hálunk egy ostoba macska miatt a szabadban! Eh, gyertek be!

— Ne menj, Laczi, meglátod összekarmol, vagy megharap! figyelmeztette hátulról Hanzi.

A merész, fejcseregyerek azonban nem hallgatott a jó tanácsra, bebújt a sötétbe, de abban a pillanatban sivalkodó vakkánással ugrott neki az állat s belevájta körmét, fogát a mellette.

Felsikoltott a fiu s ijedtében hanyatt vágódott. Az állat már marezangolni kezdte; a sötétben nem láthatták körvonalait, azt sem tudták, miféle vad tépi szegény Laczit. Miska azonban udaugrott, kirántotta kis fejtökését s az állat puha, bársonyos szőrét találmra megmarkolva beledölte a pengét.

Felvakkant a vad, kinjában kiszakította körmeit Laczi melléből, fejét is hátracsapta s egy szökéssel visszaugrott be a viskóba; régi nyugvóhelyén nyöszörögve gubbaszkodott meg.

— Mi van veled, Laczi!

Alig nyögött a fiu. A rémület, fájdalom, elvette szavát, csak susogni tudta:

— Fáj, nagyon fáj!

A legszörnyebb a dologban az volt, hogy a sötétben nem tudtak mihez fogni; a sebeiben vivódó fiut cserben hagyni nem akarták, segíteni nem tudtak.

— Itt tenni kell valamit! kiáltott tehetetlen elkeseredésében Miska. Gyere, Hanzi, fogd meg Laczit, huzzuk el az ajtónyílástól!

A vergődő fiut végig tapogatták, majd két karjánál fogva elvonszolták vagy tíz lépésnyire a havon.

Hanzi fogai vaczogtak a rémülettől. De mint sokszor történni szokott, itt is a legvégső veszedelem juttatta az eszébe Hanzinak a mentő gondolatot.

— Te, Miska, láttad a fráter custos batyuit? Nincs azokban semmi, a mit használhatnánk?

— Igaz, azt mon ta, hogy ha baj van, vegyük elő. Az egyiket felbontotta már Laczi, abban elemőzsia volt, a másikat nem bántottuk, Annak itt kell lenni valahol a földön, a hogy Laczi elejtette.

— Dehogy, itt van nálam. Mikor az ajtót fesegette, átnyújtotta nekem, hogy szabad legyen a keze.

— Add ide, lassuk!

Persze, ha nem lett volna körül koromsötét a világ. Tapogatva bontogatta Miska a kis motyót. Mikor a földön ülve szétterítette, ujjával meggyőződött, hogy a batyuban több kisebb, szintén rongyokba kötött esemő van. Az egyiket kigöngyölte, valami hideg vasdarab féle került belőle kezei közé! A formája után itélve . . . de már erre felkiáltott meglepetésében.

— Mi az? fordult hozzá Hanzi, ki titkolt sirással térdelt Laczi mellett s annak verejtékes homlokát törölgette.

— A formája után csiholó aczélt találtam, . . . itt meg kova van; nézz ide!

Miska felől kőhöz csapott vasdarab pengése hallatszott s e pillanatban három-négy kis serczegő csillagsziporka villant meg a sötétben.

— Lesz itt akor kénes kanócz is! örvendezett Miska s lázasan kutatgatott tovább, majd átszólt kis pajtásához.

— Jobb lesz, jer ide csiholj egymás után, a szikra lángjánál talán meglátjuk a többi holmit is.

És csakugyan! . . . Az áldott lelkű, gondos fráter e másik motyóba minden szükséges tűszerszámot belesomagolt. Volt benne tapló, kénes kanócz, gyantaforgács, sőt valami szürkés fekete por is, a miről eleinte nem tudták elgondolni, mire való lehet.

Miska rendeletére a kis fiu a cserény kerítésből komlószárat, futóka indát, apró rőzsét tört, az egy hótól mentes helyre lerakta, aztán hozzáláttak a tűz élesztéshez. — Biz ez akkor tájt még nem volt olyan kényelmes, egyszerű

dolog, mint ma napság. Gyufát hirtől sem ismertek akkor. Hanem előbb ki kellett csiholni a kovakő lepattanó szikrájától parazsat fogott taplót fujni kellett erősen; az eleven parázsra rászoritani a kénes kanóczot, a mi attól kékes lángra kapott, ebbe a lángba bele kellett tartani a gyantás, kátrányos forgácsot, míg ez is lángra nem lobban. Ez a láng aztán már alkalmas volt arra, hogy a száraz nádesutát, sövényrőzsét meggyujtsa.

(Folytatása következik.)

Vörösmarty szobrára

a csiksomlyói róm. kath. főgim. ifjuság 37 frtot gyűjtött. Ez összeghez a következők járultak:

I. A) osztályból.

Iglódi Kálmán 22 kr, Ujfalvi László 15 kr, Zakariás Jenő 12 kr, Kovács Lajos 11 kr, Kristó Gábor, Cseh István 10—10 kr, Ambrus Ferencz, Buzás József, Incze Gábor, Nagygalóczi János, Pocker János, Sánta Károly 5—5 kr, Farkas Károly, György Ágoston, 8—8 kr, Ambrus István, Antal Vidor, Benedek István, Ferencz József, Jakab Konrád, Imets Aladár, Karda Gergely, Kovács Balázs, Nagy Béla, Puskás Gábor, Székely Károly 32 krt, összesen: 1 frt 58 kr.

I. B) osztályból.

Csomortáni Ignác 52 kr. Kósza István, Kristó Béla 20—20 kr, Márton Elek 22 kr, Sándor Balázs 15 kr, Szabó Lajos 13 kr, Bara Albert 12 kr, Balló János, Csáki Béni, Kristó Péter, Péter József, Simon Géza, Zsigmond Márton, Molnár Lajos 10—10 kr, Albert Vilmos, Lakatos Elek, Potyó Antal 6—6 kr, Antal István, Bors Ignác, Csergő Bálint, Dobos Gáspár, Léhner Gyula, Kovács Gábor 5—5 kr, Adorján István, Botás Ignác, Farkas János, Illés András, Kovács Gergely, Petres Elek, Solnai Dénes, Szócs Albert, Köllő Ignác 13 kr, összesen: 2 frt 85 kr.

II. osztályból.

Beke Miklós, Elekes Márton 60—60 kr, Földes Zoltán, Pap Béla 50—50 kr, Bőjthi Ödön, Fodor Izra, Márton Tamás, Ruz János 15—15 kr, Czürják Gyula 13 kr, Simon Sándor 11 kr, Bors István, Bicsak József, Csíszér Ábel, Hajnó László, Hochbaum László, Kovács Kálmán, Kovács Miklós, Sándor Ist-

ván 10—10 kr, Balázs Lázár, Biró Ferencz, Csibi Károly, Fekete János, Kőszegi Lajos, Márton Ferencz, Mezei Ferencz, Véger Béla 5—5 kr, Lukács József, Csató János, Imre János, Dávid Dénes 6—6 kr, Balló Károly, Csergő Venczel, Ferencz Imre, Jakab Antal, Tompos Péter, Vizi Ferencz 11 kr, összesen: 4 frt 59 kr.

III. osztályból.

Bálint Károly, Koós Ferencz, Kőváry József 30—30 kr, Dávid Antal 40 kr, Kotta Salamon 26 kr, Boeskor László, Elthes Gyula, Gál József, Oláh Gyula, Vaday László 20—20 kr, Lakatos Mihály, Molnár Imre, Rancz László, Sultán János 25—25 kr, Bartha József 10 kr, Bándi Béla 15 kr, Bogádi Gábor, Demes Elek, Domokos Sándor, Fazekas András, Fazekas József, Ferencz István, Gál Kálmán, Imre Kálmán, Györbiró István, Incze János, Kádebó, László, Kardos Árpád, Kóródy János, Lakatos József, Márkos Sándor, Mihály Lajos, Orosz Lajos, Sándor Adolf, Sipos Lázár, Solnai János, Székely Jenő, Takó Albert, Tompos Gábor, Zakariás Andor, Zselinszky Mihály 10—10 krajczár, összesen 6 frt 31 kr.

IV. osztályból.

Sándor Árpád 35 kr, Mánya Márton, Pál Gábor, Tódor János 30—30 kr, Anda Géza, Balázs Béla, Incze György, Péter József, Potovszky Ferencz 25—25 kr, Deaky Lajos, Elthes Károly, Sánta Bénéiam, Vas Dénes 20—20 kr, Jakab Jenő, Kovács József, Pál Gyula 15—15 kr, Erárosz Jeremiás 8 kr, Nagy Tamás, Orbán Sándor 6—6 kr, Blénesi Balázs, Bodó Dénes, Csiby Lajos, Eröss Lázár, Glósz Miksa, Kóródy Mihály, Pók János, Potovszky Dávid, Tár János, Bálint Sándor, Botár Adolf 10—10 kr,

Baka János, Bálint Alajos, Fülöp József 5—5 kr,
összesen : 5 frt. 20 kr.

V. osztályból.

Gergely Viktor, Gombos József, Kovács Gyárfás, Márkos Endre, Márton Venczel 20—20 kr, Kovács Albert, Krausz István, Lázár Jenő 15—15 kr, Bajkó Andor, Balázs Dénes, Benke Antal, Élthes Zoltán, Gál Endre, Kedves Péter, Pók Gyula, Kurkó Ignác, László Dezső, Nagy Sándor, Pál Gergely, Péter Antal Szász Rezső, Tulit Áron, Veress Dénes, Veress Gyárfás, Veress Károly, Vida József 10—10 kr, Ferencz Domokos, Kozma Péter, Márton Sándor, Pál Dénes, Pál Ignác, Péter Sándor, Ráduly Mózes, Szopos Gáspár Szopos Sándor, Petrics Gusztáv 5—5 kr, összesen : 3 frt. 75 kr.

VI. osztályból.

Antal Imre, Ferenczy Miklós, Zsögön Jenő 50—50 kr, Darvas Dávid 20 kr, Bodó Ferencz, Opra Vilmos, Szebeni Lukács, Tódor Árpád 10—10 kr, összesen : 2 frt. 10 kr.

Márczius 15.

A székesfehérvári magy. kir. áll főreáliskola ifj. önképző köre méltó kegyelettel és példával szolgáló hazafisággal ünnepelte meg, — eddigi szokásához hiven — szabadságunk virradásának ünnepét, márczius 15-ét. Diszgyűlést tartott, melyen az intézet igazgatója Dr. Kuthy József és az intézet teljes tanárikara megjelent. Az ünnepélyt az ifj. énekhar «Szózat» dal-száma nyitotta meg, mely után Schwarcz E. 8. o. t. ifj. elnök mondott szép beszédet méltatván e nap jelentőségét. Utána Árva József 8. o. t. szavalta Petőfi «Nemzeti dalát» a jelenlevők tetszése mellett, mit Löwinger 8. o. t. felolvasása követett, «Részletek a szabadságharczából» cím alatt. Ezután az ifj. énekhar adott elő magyar dalegyveleget sok tüzzel, sok tapsot aratva. Ezután Pintér Kálmán «Mult és Jövő» cz. drámai képének előadásakövetkezett. A drámai költemény előadása minden tekintetben sikerült és az előadók (Krausz, Maller 8, Eislitzer, Hajnal 7, Arnstein, Osterreich 6. o. tanulók) ugyancsak rá szolgáltak a tapsokra és az általános elismerésre. A szép és lélekemelő ünnepélyt az ifj. énekhar «Marseilaise» zárta be.

A szegedi «Délvidéki Földmivelők Gazdasági Egyesület» nevelő intézetének 1897. márczius 15-én rendezett ünnepélyének másora: Hymnus,

énekelte az intézeti énekhar. Megnyitó beszéd, mondta Bohn Károly igazgató. Nemzeti dal Petőfi Sándortól, szavalta Schulz Péter főreáliskolai 7. o. t. Nemzeti zászló, énekelte az intézeti énekhar. Zászló rongya Havas Istvántól, szavalta Klinger Ferencz tan. kép. I. éves növendék. Induló Zsasskovszky F.-től. énekelt zenekar kíséret mellett az intézeti énekhar. Magyar nyelv Ábrányi Emilől, szavalta Hirsch József főgymn. 6. o. t. Honfidal Dopplertől, énekelt az intézeti énekhar. Ünnepi beszéd, tartotta Vass Mátyás, belvárosi tanító. Kossuth nóta, énekelt az intézet énekara. 1848. márcz. 15. Petőfi Sándortól, szavalta Rosenzweig Miklós főgymn. 8. o. t. Rákóczy Rodostón. Melodráma Váradi Antaltól, szavalta Frei Ferencz főgymn. 7. o. t. Zongorán kísérte Ferch Vilmos főreáliskolai 6. o. t. Repülj fecském . . . Hegedűn előadta Leitner Kálmán főgymn. 7. o. t. Zongorán kísérte Ferch Vilmos főreáliskolai 6. o. t. Előre! Tóth Kálmántól, szavalta Gabriel József főgymn. 5. o. t. Bölcsődal. (A délvidéki németajku anyák bölcsődala 1848—49. után), énekelt az intézet énekara. Ledőlt szobor Petőfi Sándortól, szavalta Glasz Mátyás főgymn. 6. o. t. Záró szó, mondta Rosenzweig Miklós főgymn. 8. o. t. Szózat, énekelt az intézeti énekhar.

VII. osztályból.

Gál Miklós és Jakabfy András együtt 1 frt. 30 kr, Potovszky András, Tódor Béla 20—20 kr, összesen : 1 frt. 70 kr.

VIII. osztályból.

Bartha Balázs, Fejér József, Gergely Tamás, Eröss József, Szabó Lajos 50—50 kr, Veress Árpád 40 kr, Tóth Vilmos 30 kr, Szopos Lajos, Bálint János, Ferenczy Ernő 20—20 kr, Bándi Ignác, X. Y., Csatószeghy Iván, Remetey Imre 10—10 kr, összesen : 4 frt. 20 kr. A főgymnázium «Önképző köre» 5 frt. — A gyűjtés eredménye 37 frt. 28 kr. Ebből posta költség 28 kr, így a végösszeg 37 frt.

Eddigi gyűjtésünk 39 frt 90 kr, melyhez a most befolyt összeget hozzáadva, összes gyűjtésünk eredménye 76 frt 90 kr, mely összeget a Pesti hazai takarékpénztár egyesület Józsefvárosi fiok-pénztárnál 30838 folyó szám és LXXXI tőkekönyv szám alatt kamatoztatjuk.

Felhívás előfizetésre.

Évfolyamunk a második negyedév felé közeledik. Programmot újabban nem akarunk adni, e részben olvasóinkat az esztendő elején közzétett felhívásunkra utaljuk. Maradunk a régiben: lapunk minden egyes száma új és új, meglepő érdekességű és magvas olvasmányokkal szolgál. E helyen egyébiránt a kiadóhivatal tolmácsai akarunk lenni, felhíván azon olvasóinkat, kiknek előfizetése lejárt, ujtsák meg az előfizetést az április—juniusi negyedre. A kiadóhivatal a hátralékosok számára postautalványt s még 2 számot fog küldeni, de azután beszünteti az illetőknél a lap küldését. A «Tanulók Lapja» előfizetési ára egy negyedévre 1 frt.

VEGYESEK.

Gyászrovat. Oravec Mihályt, a rozsnói ág. h. főgymnasium igazgatóját súlyos csapás érte. Neje, Mikola Luiza asszony, f. hó 10 napján meghalt. Temetése 12-én ment végbe nagy részvét mellett. Ugy a tanárikar, mint a tanulóifjuság koszorút helyezett a ravatalra és kivonult a temetésre. — Patkó Tivadar gymnasiumi tanuló, Buzna Alajos honv. őrnagy fogadott fia, hosszas szenvedés után 15 éves korában 1897 évi márczius hó 23-án az Urban elszenvedte. Lapunk szerkesztőségének kedves tanítványa s a «Tanulók Lapja»-nak hűséges olvasója volt. A boldogult hült tetemeit Budapestről Pozsonyba vitték és 26-án tették örök nyugalomra édes anyja mellé. Áldás emlékére. — Fábian Miklós, a szabadkai főgymn. 6-ik osztályának legjelesebb növendéke, folyó hó 22-én befejezte eletpályáját. — Tetemeit, folyó hó 23-án helyezték örök nyugalomra. A jobb létre szenderült iránti kegyelethől, a főgymn. ifjuság több koszorút vett. Áldás és béke lengjen hamvai felett!

A késmárki lyceumi magyar önképzőkör az ének- és zenekar közreműködése mellett 1897-ik évi márczius hó 20-án, délután, a lyceumi nagy teremben Kossuth-gyászünnepélyt rendezett, következő műsorozattal: Ima, tartotta Koczogh András 8. o. b. t. Kossuth-gyászinduló, előadta az ifjusági zenekar. Gyászbeszéd, tartotta Duda Árpád 8. o. b. t. Kossuth Lajos ablakában, énekelt az ifjusági dalkör. Kossuth sirja, költemény Ábrányi Emilől, szavalta Vajó Sándor, 7. o. b. t. Kossuthnóta, énekelt az ifjusági dalkör. Éjjeli látomás. Költemény Pósa Lajostól, szavalta Koczogh András 8. o. b. t.

Iskolai hírek.

A szegedi főgymn. önképzőköre mult hó 28-án tartotta XVI. rendes gyűlését a következő tárgysorozattal: Petőfi viszonya szüleihez költeményei alapján. I. rész, felolvasta Hodács Ágost 7. o. t. Thomay Ernő 8. o. t. «Az élet főcélja: a tett» fejtegetését bírálta Kiss Aladár 8. o. t. és dicséretre érdemesítette. Tompa: Borics és Predzlava. Kiválóan sikerülten szavalta Timina Zoltán 8. o. t. Frey Ferencz 7. o. t. bírálatát Henz Károly 7. o. t. «Szeresd hazád . . .» cz. fejtegetésére ellenbírált Csányi Károly 8. o. t. s a dolgozatot határozottan megdicsérte. Zimányi Gyula 8. o. t.: «Kölcsy, mint ember és hazafi» című beszédét bírálta Müller Jenő 8. osztályu tanuló: érdemkönyvbe jön. Petőfi: A rab. Fgyszerűen szavalta Tóth Imre 7. o. t. Friedrich Andor 8. o. t. «Kölcsy elbeszélései» cz. értekezését bírálta Mészáros Kálmán 7. o. t. s dicséretre méltatta. Vörösmarty: Salamon. Eléggé sikerülten szavalta Spitzer József 7. o. t.

Az egri kath. gimnázium «Vitkovits» önképző köre 1897 márczius 17-én tartotta XI. rendes gyűlését szép sikerült programmal.

IRODALOM.

Magyarország ujjaszületése. Az Athenaeum r. társaság kiadásában megjelenő «A magyar nemzet története» című tíz kötetes nagy munkának (millenniumi kiadás) megkezdtek a IX. kötetét, a melynek czime «A nemzeti államalkotás» (1825—1848.) Irja Ballagi Géza. Most egy ideig ezt a kötetet folytatják, később pedig visszatérnek a VI. kötet folytatására, úgy, hogy az V. VI és IX. köteteket még ebben az évben teljesen befejezik. Ballagi Géza korrajza révén azt a nagy korszakot tárja fel előttünk eseményeiben és a szereplő államférfiak működésének részletes leírásában, midőn a magyar nemzetnek egy részről jogait, nemzeti és állami önállóságát kellett védelmeznie az abszolút hatalommal szemben, másrészt folytatnia kellett az államépítést, az egységes nemzetléte alakulás megkezdett munkáját. Rendkívüli sok tanulságot és irányelvet, eszmét meríthetünk ennek a korszaknak történetéből, melyeket igen üdvösen alkalmazhatunk a jelen politikai küzdelmekre és törekvésekre. Ezek a füzetek tele vannak Magyarország megújulásának, ujjaszületésének eseményeire vonatkozó igen becses képekkel.

Verne Gyula újabb munkáiból most jelent meg az 56—62. füzet. Az első háromban befejeződik a Robinsonok iskolája, a többiekben az «Utazás a Föld központja felé» kezdődik. Verne a világirodalom egyik legérdekesebb

regényírója. Munkái a legragyogóbb fantázia szülöttei, de ebben a szerzővel való elkalandozásban észrevétlenül tanulunk, tudásunk gyarapodik. Mert bármennyire véljük is a tiszta képzelet alkotásainak, mindenkör megvan regényeinek tudományos alapja is. Új világok, új emberek tárulnak fel előttünk, a modern technika hatalmas haladásának egész történetét megismerjük bennök. S története bármennyire is álljanak a tudomány reális alapján, untatókká sohasem válnak. A magyar fordítás sem külső kiállításban, sem az eredeti szindús stílusában nem marad mögötte az eredetinek. A tarka cselekvényt francia mesterek illusztrációi színezik ki; hogy pedig a fordítás tökéletességére milyen gondot fordít a kiadótársulat, bizonyítja az, hogy a régebb fordításokat, melyek az új irodalmi nyelv fejlődésében elavultak, ujjakkal, az eredeti stílusbeli szépségeit is visszaadók cseréli föl. A hozzáférhetős munkáját pedig megkönnyíti a füzetes kiadás; egy-egy regény 7-10 füzetben befejeződik s így olvasón — füzetje 20 kr. — kiki hozzájuthat a teljes Vernéhez. Mert Jules Vernének egyetlen könyvtárból sem szabad hiányoznia. A füzetek akár magánál a kiadó Franklin-Társulatnál, vagy akármely könyvkereskedésben is megrendelhetők.

Uj versek. Zempléni Árpád felkéri mindazokat, akik új verseskönyve előfizetőséggyűjtő-ívét még nem küldték vissza, legyenek szivesek azt hozzá (IX., Czuczor-utca 8. sz.) nyolcz nap alatt beküldeni, vagy az eredményről öt levelező-lapon értesíteni.

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számtani kérdés.

Ha két szám összegéhez négyzeteik különbségét adjuk, 456-ot nyerünk eredményül, ha azok különbségéhez négyzeteik összegét adjuk, eredményül 1656-ot nyerünk. Melyik e két szám? (Kovács János.)

2. Földrajzi kérdés.

Melyik az a veszedelmes zátonyokkal körülvett hegyfok Észak-Karolinában, mely a hasonló nevű folyó torkolatánál fekszik a Smiths Island szigettel szemben? (Barabás Sándor.)

3. Történelmi kérdés.

Ki volt Európának leggazdagabb és legvállalkozóbb szellemű fejedelme? Kivel lépett alkudozásra, hogy királyi koronát nyerjen? Hol esett el? (Kovács.)

4. Természetrizai kérdés.

Mi a neve azon 20-24 m. magas Afrikában honos fának, melynek levelei szárnyaltak, virágfürtje a

kivirágzaskor fehér, később pedig sárga színt nyer, vastag, keresztben rekeszes, hüvelye nem nyílik fel. Borizü bélélt mire használják a lakosok? (Gruber V.)

5. Vegytani kérdés.

Mi a neve azon savnak, mely a legtöbb varro méregszervében előfordul? Tisztán előállítva savanyu ízű, átható szaga, szintelen folyadék. Mi a vegyi képlete?

A 12-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: $X = a^2 + b^2 a - b$,

Földrajzi kérdés: Ubangi (Mobangi). A Kongó folyóba ömlik.

Történelmi kérdés: Serédy Gáspár.

Természetrizai kérdés: Ribiszke, a kötőréfélék (saxifrageae) rendjébe tartozik.

Képrejtő: Mohó tűz önmagát emésztí föl. (Shakespeare: «Vizkereszt»-jéből.)

Helyesen fejtették meg:

Kohn Vilmos, Simon János, Csipke Pál, Sultz Lajos, Kurecz Ede, Fazekas Ágoston, Major Gyula, Sarlay János, Rosenberg Lajos, Gadó Sándor, Monszpart Viktor, Hegedűs Ferencz, Gaál Sándor, Molnár István, Radó Lajos, Kerbler Lajos, Szepesy Géza, Fányai Béla, Sebők Sándor, Matyika István, Lázár Izidor, Hodács Ágost, Kún Gyula, Szauer László, Fertig Lajos, Ihász Kálmán, Offenmüller Zsigmond, Turnovszky Aladár, Ács János, Barabás Ferencz, Marton J.

A kitűzött könyvjutalmat Bánya Béla nyerte el Budapesten.

Szerkesztői telefon.

Friedmann J. Eperjes. Nehezen hisszük, hogy kaphat; a «Tanulók Lapja» korábbi évfolyamai valósággal könyvtári ritkaságok. Tudósításait elfogadjuk. R. — L. (Ábránd. Erdőben.) Kies virányok, édes rózsaberek, emlékvirág, dudolható gerlicze, enyhület... Fialat ember, önben nagy a fantázia, tekintve, hogy még csak a tavasz elején vagyunk! Verstani fejtegetéseit köszönjük, nem kérünk belőle. — Csillag Sándor. Az ön hőse 20 év multán Afrikából jó haza. Ugyan mit keresett ezen a meleg földön? — Márton József. Egy V. gimnazistának a következő műveket ajánlatos elolvasnia: Kisfaludy Sándor Regőit; Kisfaludy Károly Vig elbeszélései; Gyulai Pál, Egy régi udvarház utolsó gazdája; Gyulai, Szilágyi és Hajmási; Eötvös emlékbeszéde Kőrösi Csoma Sándor fölött; Jókai Uj földesura; Szabó Károly Anonymus fordítása; Greguss-Beöthy, Balladák; Áldor Imrének a Történelmi Könyvtárban megjelent iratai. — Haerter Ádám. Gyűjtőív m. gy. — Ehrenfeld Adolf 1. 60 forint, 2. Tantárgy annyi van, hogy e helyt nem sorolhatjuk föl. 3. 600 forint, 4. Igaz. — Több kérdésre a jövő számba.

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVÁ.

Előfizetési árak:

Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.

Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
Göygyinasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda es hírlapkiadó részv. társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksari-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körut 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Költők emléke.

(*) Az anyagi küzdelmek, a piszkos érdekharczok s a háborus hírek és tudósítások közé beékelve váratlanul, mint egy barátságos tavaszi nap a rideg tél fagyában, egyszerű tudósítás jelenik meg: Nagy-Károlyban szobrot emeltek Kölcseynek, Hadházon emlékoszlopot állítottak Földi Jánosnak, a fizikus-költőnek.

Minél jobban merül bele korunk az anyagi-ságba, minél jobban távolodik az idealizmustól, annál feltűnőbb, annál szokatlanabb dolog, hogy egyeseknek eszükbe jut költőkre gondolni. Mikor az egész művelt nyugat botrányokkal van tele, melyeket az önző realizmus teremt, oly szokatlan kontraszt költőket megkoszorúzni! S még emeli e szokatlanság különösségét, hogy éppen egy Kölcseynek jut rész az elismerésből, annak a nagy idealistának, a ki még a saját kevésbé romlott korának szellemébe sem illett bele, a ki életét, mint egy irgalmas barát, a szellem betegségeinek gyógyítására s a megfeszített jog és igazság restitúciójára szentelte; a ki maga volt az eleven idealizmus életében, beszédében, költeményeiben, kritikáiban egyaránt. Azt hitte megértik, azt hitte, hogy az emberek elfogultsággal bepókhálózott lelkét meg lehet tisztogatni, azt hitte, hogy az igazság és a meggyőződés tisztasága villamos reflektor, melyel nemcsak a tévelygés éjszakájába, hanem a kloakák büzhödött éjjelébe is be lehet világítani. S mi volt a sorsa? Az, a mi minden rajongó, almodozó, tiszta lelkű idealistáé: csalódás! Lelke legfeljebb tavaszi sugár volt, mely itt-ott ibolyát fakaszthatott, — de nem bírt a nap mindent penetráló hatalmas lángtömegével, mely még Labrador hava alól is kicsalja a hóvirágot.

S mégis volt, a ki megértette. Nem a nemzet

volt az! Nem a lelkesülni még tudó tanuló ifjuság megtakarított filléreiből, nem tiszta lelkű magyar honleányok, városok és faluk áldozatkészségéből készült ez a szobor, hanem egy lelkes magyar mágnás adományából, a ki ezzel a szoborral a saját nemes idealizmusát dokumentálta. Ismerjétek meg gróf Károlyi István nevét s tanuljátok meg majd mikor az irodalomtörténetben Kölcsey méltatását halljátok, hogy ennek a tiszta lelkű írónak es hazafinak ő emelt szobrot, hogy halátlansága miatt ne legyen kénytelen pirulni a hon, az irodalom s a nemzet tí előttetek, a magyar ifjuság előtt. Hogy később, mikor Kölcseyről tanultok, azt is taníthassuk tinektek, hogy «a hálás utókor 1897-ben szobrot emelt neki N.-Károlyban»...

Földi Jánosnak Hadház városa adta meg az elismerést azzal az emlékoszloppal, a melyet kedden délelőtt lepleztek le. Ez a tudós férfiú, a ki a legrealisabb tudománynak, a fizikának mívelése mellett elég naiv lelkű volt arra, hogy Catullus lágy erotikájában gyönyörködjek s mint a magyar fizika megalapítója és atyja a természet három országának alapos vizsgálata, tanulmányozása mellett gyönyörűséget talált a költészetben, sőt a magyar nyelvészetben, bizonyára megérdemelte, hogy emléket a híres debreczeni grammatikán kívül köoszlop is hirdesse.

Álljanak itt befejezésül a Földi emlék márványtáblájára vesett sorok:

Dal, tudomány, zene temploma volt ez az egyszerű hajlék,
Régi lakója, nem élsz, városod őzri neved.
Földi, hamvaiddat fedi lombos akác komor árnya,
Jelzi lakásod e kö, érdemed őzri honunk.